

VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Lino dvasių įkvėptas menininkas įkūnijo jas skulptūrose

Anksti išėjęs Gintautas Gavenavičius – originalus neminto lino skulptorius, ilgą laiką gyvenęs ir kūręs Ukmergėje. Lietuvos dailės kontekste jis yra savitas menininkas, jo skulptūros vadintos dvasiukais. Šiame G. Gavenavičiui sukaktų 60 metų, o pernai buvo minimos 15-os jo mirties metinės...

Skaistė VASILIAUSKAITĖ-DANČENKOVIEŅĖ

G. Gavenavičius du dešimtmečius kūrė originalias nemintų linų skulptūras ir buvo pramintas šių laikų dievdirbiu. Jis prilyginamas garsiems liaudininkams. Savo kūrybos kelią – rištines lino skulptūras – menininkas atrado ir intensyviai jas kūrė gyvendamas šalia Ukmergės kartu su žmona,

Metų sukaktys

Skanka 135 metai, kai 1885 m. lapkričio 4 d. Ramoniškės kaime, Lyduokių seniūnijoje, Ukmergės rajone, gimė Karolis Gumbaragis, kunigas, švietėjas, lietuviybės gynėjas okupuotame Vilniaus krašte. Mirė 1957 m. gruodžio 9 d. Palaidotas Adučiškyje.

Sukanka 115 metų, kai 1905 m. lapkričio 4 d. Vaitkuškyje mirė Stanislovas Kazimieras Kosakovskis (gimė 1837 m. liepos 3 d. Vaitkuškyje, Ukmergės rajone), grafas, fotografas, priešpaskutinis Vaitkuškio dvaro savininkas. 1876–1885 m. Ukmergės apskrities taikos teisėjas, 1879–1883 m. Ukmergės miesto burmistras. 2004 m. išleistas „Grafų Kosakovskių albumas“. Palaidotas Ukmergės Pašilės kapinėse.

Sukanka 145 metai, kai 1875 m. lapkričio 15 d. Burgėnų kaime, Tetervinų valsčiuje, Pasvalio apskrityje, gimė Leonas Špokevičius (Špakevičius), kunigas, draudžiamosios lietuviškos spaudos platintojas. 1920–1939 m. buvo Ukmergės dekanato dekanas, 1930–1939 – Ukmergės Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios klebonas, nuo 1932 m. – Ukmergės kalėjimo kapelionas. Mirė 1939 m. kovo 31 d. Palaidotas Ukmergėje, Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios šventoriuje.

Sukanka 70 metų, kai 1950 m. lapkričio 19 d. Kaune mirė Antanas Vokietaitis (gimė 1877 m. lapkričio 12 d. Bevardiškiuose, Marijampolės rajone), pedagogas, chorvedys, visuomenės veikėjas. 1938–1940 ir 1941–1944 m. – pirmasis Ukmergės mokytojų seminarijos direktorius. Palaidotas Panemunės kapinėse.

Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos inf.

įkvėpėja bei pagalbininke Marija. „Man patinka, kai mane pavadina lino skulptūrų meistru. Nes tai – žmogus, įvaldęs amatą. Tai – gyvenimo esmė“, – yra sakęs dailininkas.

Jis gimė 1960 m. gruodžio 27 d. Kaune, 1976–1980 mokėsi Stepo Žuko taikomosios dailės techniku, įgijo medžio apdirbimo specialybę, tačiau ji neatrodė patraukli. Keletą metų po studijų kūrė avangardinius eilėraščius. Nuo 1986 m. pradėjo rengti skulptūrų parodas. Pirmuosius darbus: verbas, sodus, paukščiukus, arkliukus, žmonių figūrėles kūrė iš įvairių augalų. Pamažu perpratęs augalų rišimo techniką, perėjo prie sudėtingesnių kūrinių ir medžiagos – lino skulptūrų. O skulptūrinėms kompozicijoms ėmė naudoti neminto lino pluoštą.

Menininko įvairiapusę kūrybą, gyvenimo faktus apžvelgia 2009 m. išleista monografija „Lino mūka“. Knygoje greta kūrybos pristatymo bei prisiminimų publikuojamas ir pluoštelis amžininkų nepripažintos jo poezijos. Pateikiami 24 menininko eilėraščiai, 115 fotografuotų jo kūrinių reprodukcijų.

Ukmergės kraštotyros muziejuje sukaupta nemažai G. Gavenavičiaus darbų tiek iš ankstyvojo, tiek ir iš brandaus jo kūrybos laikotarpių. 2011 m. M. Gavenavičienė muziejui padovanojo solidžią kolekciją. Joje – aštuonios Kristaus kelio stotys (sukurtos 1994–1995 m.), „Didžioji Pieta“ (1992 m.), 4 nuotraukų stendai, apžvelgiantys visą kūrybą. Dar keletą skulptūrų muziejui nuolatiniam saugojimui patikėjo ukmergiškiai. Kolekcija gana išsamiai pristato šio menininko kūrybą.

O koks jis išliko žmonių atmintyje?

Gyvas prisiminimuose

Fotomenininkas Albinas Kulišis: „Vieną rudens dieną Gintautas Gavenavičius pasikvietė mane į savo namus soduose prie autostrados... Verandoje stovėjo krepšiai su raudonais obuoliais, senas namas su didele krosnimi

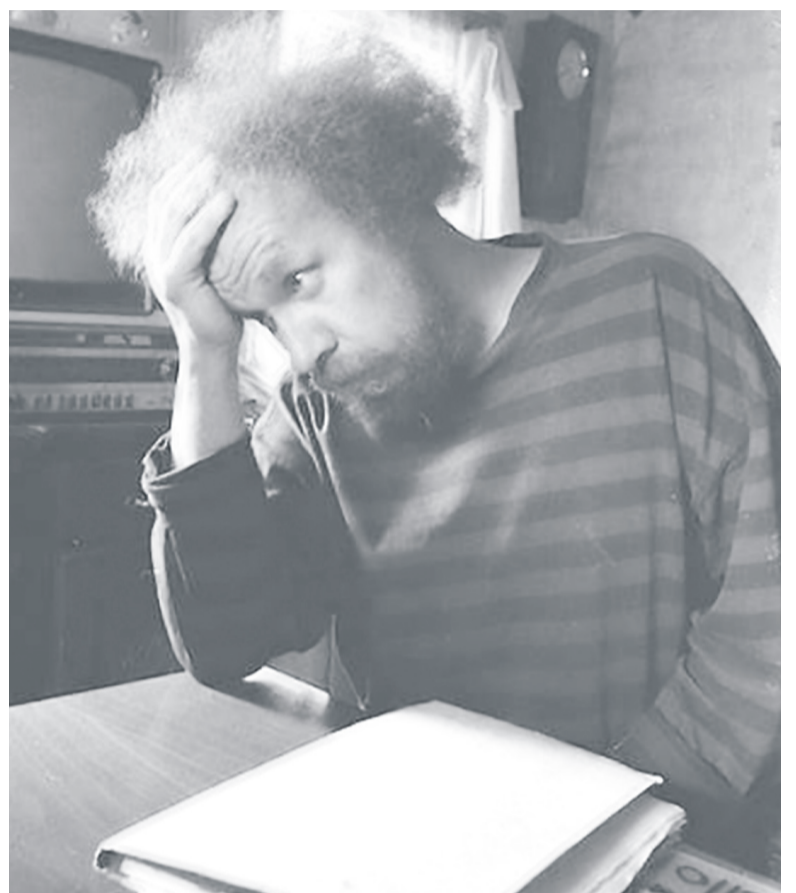
dvelkė paslaptimi... Nuo tos krosnies Gintas nukėlė kartoninę dėžę ir pasakė, kad tai jo eilėraščiai... Skaitė man juos, dėliojo iš dėžės ant stalo, kalbėjome iki vakaro... Vieną kartą net naktį buvau pas jį nuvažiavęs jo pakviestas į namus, kai jam teko būti vienam... Toks ir liko mano atmintyje neminto lino skulptorius, kaip ir ne vienas menininkas rašantis poeziją... Lyg Rūpintojėlis parėmęs ranka galvą, kurią puošė egzotiški plaukai...“

Seniai nebėra Gintulio, iškeliauo jis pas savo lininį Dievą, padovanojęs man paukštelį, kuris ir dabar sklendo palubėje mano namuose... Jauną pasišaukė Dievulis... Dabar Karmėlavos kapinėse ilsisi. Gaile, kad nepavyko išsaugoti jo namų.“

Gydytoja Vida Gelumbauskienė: „Gintas neatsiejamas buvo nuo žmonos Marijos. Daug vakarų teko praleisti kartu. Šiluma gėris ir tikrumas sklido nuo šių menininkų. Keli darbai yra ir pas mane. Jie visada primena Gintą... Gal būtų galima surinkti visus jo kūrinius į vieną vietą ir juos eksponuoti. Jie unikalūs, nieko panašaus daugiau nemačiau.“

Ukmergės rajono savivaldybės Kultūros skyriaus vyr. specialistas, dailininkas Julius Zareckas: „Gintautą pirmą kartą sutikau Kaune, kur buvo rengiama paroda, o jis toje galerijoje dirbo. Rūkydami apsikaitėme keliais sakiniais, atkreipiau dėmesį į jo įsimintiną išvaizdą. Po kiek laiko tą patį žmogų pamačiau Ukmergėje, besėdintį autobusų stotelėje, Vilniaus gatvėje. Pasilabinome. Jis buvo betarpiškai bendraujantis, tad pažintis greitai užsimezgė. Audrius Žilėnas jam ir pravardę „įtaisė“, nusakydamas imponantiškos išvaizdos panašumą į prancūzų aktorį P. Rišarą. Taip Gintas tapo Rišaru ir niekas jo Gintu nebevadino. Bent jau Ukmergėje. Pasirodė, kad ta pravardė – pranašiška, tik ne dėl kino, o dėl sąskambio su žodžiu „rišti“...“

Pradžioje jis ateidavo pas mane į darbą, skaitydavo savo kūrybą, kuri buvo gana įdomi, negrafomaniška, ypač poezija. Pirmas jo įsikūrimas Ukmergėje nebuvo labai ilgas. Jau tada su jo sveikata ne viskas buvo

G. Gavenavičius.

Albino Kulišio nuotr.

gerai. Išvyko į Kauną, bet po kurio laiko sugrįžo jau su Marija, apsigyveno sodyboje „Pušelės“ soduose. Ten jis ir pradėjo „bovytis“ su žolėmis, pradžioje su visokiais mažais dirbinėliais: paukščiukais, sode liais... Po to vis didyn ir gražyn...“

Pradėjęs kurti lino skulptūras, daug šnekėdavo apie aurą, dvasias, kurios, atseit, jį veikė per rankas, minkant liną. Žinau, jog rankas labiausiai veikia lininiai siūlai, įsirėžiantys į drėgną odą iki kraujo, veržiant ir rišant žoles. Nemanau, kad ir Rišarui buvo kitaip, bet gal žolių dvasios jam tuos skausmus užglostydavo... Kartais aplankydavome vieni kitus. Pasidairydavom į naujus darbus, parūkydavom, pašnekėdavom. Tuose pašnekėsiuose dažniausiai dominuodavo Ginto kūrinių ir kūrybos tema, matyt, tai buvo jo gyvenimo visata... Labai netikėtai atėjo liga. Gintas ligoniu neišrodė, na, ir jo amžius tam visai dar netinkamas buvo, nors kas ten žino, kas jo kūno viduje tūnojo,

darėsi ar jautėsi...“

Po Gintauto mirties buvo svarstoma apie jo kūrybos įprasminimą – norėta įkurti memorialinį muziejų šeimos sodyboje, de ja, tuo laikotarpiu nebuvo nei lėšų, nei aiškios idėjos, kaip tai realizuoti. Savivaldybė prisidėjo prie knygos apie Gintą išleidimo.“

Visuomenininkė Rita Lakavičienė: „Teko pažinoti šį unikalų menininką, skulptorių, šilto širdies žmogų. Sekiau jo kūrybą, teko būti parodos atidaryme, bendrauti gyvai. Mano prisiminimuose jis išliko kaip santūrus, kuklus, nedaugiakalbis žmogus. Taip kalba ir jo kurtos lino skulptūros. Man jis atrodė truputį pakylėtas virš šios žemės, lyg stebėtojas iš aukščiausių, nors jo rankos glamonėjo, glostė žemės dovaną liną.“

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

G. Gavenavičiaus kūriniai.

Egidijaus Darulio nuotr.